СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 151. Джерзі Ситі, Н. Дж., пятниця 1-го липня 1938. No. 151. Jersey City, N. J., Friday, July 1, 1938. VOL. XLVI

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РОЗУМНА ВІДПОВІДЬ СОВЄТОФІЛОВІ

НЮ ЙОРК. — „Ню Йорк Таймс" з 30 червня ц. р. в колюмні „Тапикс оф ди Таймс" дає дуже влучну відповідь професорові Ґудвинові Вотсонові, який на конвенції американських виховників вихваляв Совєти та приписував їм великі заслуги в зібранні ріжних народностей під одною кермою. „Таймс" говорить, що колиб це вважати великою заслугою Совєтів, то тоді ще більше признання треба дати старим російським царям, які ще більше народів „згортали" під свою владу. Фактично, говорить „Таймс", між політикою Совєтів і колишніх царів нема великої ріжниці. Деякі царі, як Іван Грізний та Петро І, мають навіть у теперішніх Совєтах великих поклонників. Нинішня совєтська влада приказує їх славословити за їх імперіялістичну політику. Накінець „Таймс" зазначує, що коли в Совєтах все гаразд і Сталін здобуває „на сто відсотків" голоси по ріжних закутинах Совєтів, то як вияснити ці часті „чистки", получені з розстрілами? Дослівно „Таймс" пише: „Лишається ще вияснити, що думав наш кореспондент у Москві, коли писав у своїм звіті з 19 червня ц. р., описуючи нову чистку вже тих, що чистили в Україні. Пан Дені говорив: Україна була полем сильного націоналістичного руху від початку большевицької революції. . . Україна, виставлена й далі націоналістична частина Совєтського Союзу, була прочищена від початку до кінця".

ВТОПИВСЯ УКРАЇНСЬКИЙ ДІЯЛЬНИЙ ХЛОПЕЦЬ.

ЮТИКА. — Українська ютицька громада пронята глибокою жалобою з причини втоплення місцевого діяльного й загально любленого молодого хлопця, Мирона Чорного. Покійний був членом У. Н. С. та ріжних місцевих українських організацій, у яких брав дуже активну участь, часто займаючи уряд предсідника чи секретаря. Він був душею української громадської роботи серед місцевої молоді. В часі, коли він топився, був при нім його брат Роман і ще один приятель. Та вони не всилі були врятувати його, бо кілька разів, коли рятували його, Мирон потягав їх на дно озера. Вкінці Мирон пішов на дно. По 20 мінутах його витягнено і хоч лікар впродовж трьох годин старався йому привернути життя, то його заходи не увінчались успіхом. Покійний наступного місяця мав одружитися зо своєю дівчиною Марійкою. Та замісць весілля численна українська громада відпровадила його на вічний спочинок.

АМЕРИКАНСЬКА КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ ПІД ДИКТАТОМ МОСКВИ.

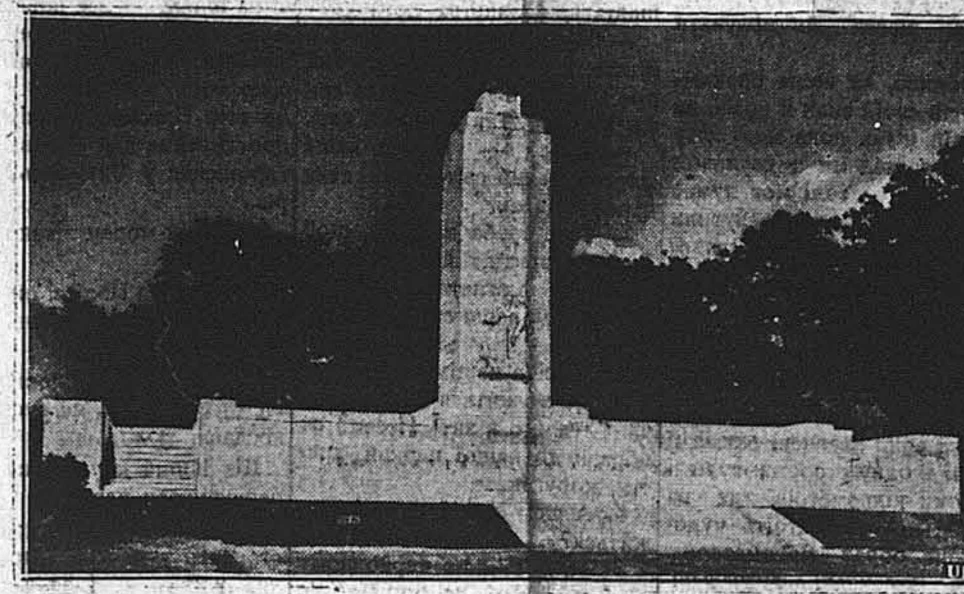
НЮ ЙОРК. — Ерл Бравдер, секретар американської комуністичної партії, на зізнанні перед стейтовим сенатором МекНейбом, остаточно признав, що американська комуністична партія є частиною всесвітньої комуністичної партії, яка свій осідок має в Москві та якій напрямок надає Третій Інтернаціонал. Бравдер старався оправдати її в той спосіб, що, мовляв, америанська ґалузь тої інтернаціональної комуністичної партії має право відкинути постанови Третього Інтернаціоналу, коли цього захоче. Але під допитами МекНейба Бравдер признав, що досі не було такого випадку, щоб вона приказ з Москви колинебудь відкинула. Бравдер під допитами також признав, що теперішня піддержка демократичного ладу з боку комуністів є тільки хвилевим маневром, а комуністична партія таки далі прямує до повалення нинішнього ладу. На цей маневр рішилися большевики тому, що нині йде велика загроза з боку фашизму. А демократія всежтаки для большевиків краща, ніж фашизм.

ОБВИНУВАТИЛИ ЧОТИРЬОХ ЗА ВБИВСТВО В ЮНІЇ.

НЮ ЙОРК. — Суд обвинуватив юнійного провідника Макса Силвермана враз з його трьома товаришами за вбивство Вилйема Снайдера, голови іншої юнії. Це вбивство було доконане ще 1934 року. В часі минулорічної кампанії нюйорський прокуратор Дюі про те вбивство сказав, що справники є знані, але їх охороняють політикани з Тамані Голу. Тепер ті вбивники дісталися перед суд.

„ЧИСТЯТЬ" ДЕМОКРАТИЧНУ ПАРТІЮ.

ВАШИНҐОН.— Політики „нового розділу" призначили до „чистки" трьох нових сенаторів, які нині знаходяться в сенатськім „комітеті порядку". Цей комітет має за завдання допускати або недопускати на наради деякі законопроєкти і через те він має досить велику силу. Урядові круги переконані, що коли на місце трьох сенаторів, О'Конора з Ню Йорку, Смита з Вірджінії і Кокса з Джорджії, які не ставились зовсім прихильно до „нового розділу", прийдуть віддані люди, то позиція уряду в сенаті дуже скріпиться.

ВІЧНЕ СВІТЛО НА ПОБОЄВИЩІ.

Президент Рузвелт відкриє на побоєвищі в Ґетисбурґу, Пенсилвенія, памятник, що буде називатися від вічної лямпи Вічним Світлом. На памятнику є напис: „Мир навіки обєднаному народові". Відслонення відбудеться 3. липня, у 75-ліття бою між північними й полудневими стейтами.

ЧИСЛО НАРОДИН У КАНАДІ МЕНШАЄ.

Зо звіту домініяльного статистичного бюра в Отаві показується, що число народин у Канаді за останніх 17 літ щораз зменшується. У 1921 р. число народин у Канаді виносило 29.4 відс. на 1,000 населення, виключаючи Юкон і північно-західні території. У 1936 р. воно виносило лиш 20 відсотків на 1,000 душ населення. За перших 9 місяців минулого року число народин у Канаді виносило 20.1 відс.

ЗНОВУ ПЕРЕМІНИЛИ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ НА КОСТЕЛ.

В Новому Загорові, пов. Горохів, на Волині, переміняли православну церкву на костел. Тепер створили громадський комітет, щоб „ревіндикований" костел відновити.

ПРИСУД СМЕРТИ НА ВБИВНИЦЮ.

Окружний суд у Рівному підчас виїзної сесії в Кремянці розглядав справу Василини Смакоусової, що в грудні м. р. замордувала свого любка, хорунжого Понумаренка, та його 11-літнього вихованця, побоюючися, що Понумаренко запише майно на хлопця. Суд засудив Смакоусову на кару смерти через повішення.

ГРАДОВА БУРЯ НАД СЯНІЧЧИНОЮ.

Над північною частиною Сяніччини пройшла градова буря, що спричинила величезні втрати в 8 громадах ґміни Мриголод. Втрати величезні.

ЗМИЇ В ПОЗНАНЩИНІ.

В околиці Лідзбарка, на Познанщині, в міських і державних лісах появилис., у великій скількості змиї. На дорогах, що ведуть до лісів, розплякатували остереження. Маґістрат Лідзбарка виплачує по 70 ґр. за кожну вбиту змию. Вже було кілька випадків, що змиї покусали дітей у лісах.

БУДУЮТЬ КОСТЕЛ У ТУХЛІ.

В Тухлі, літнисьховій місцевості, що лежить за Сколем на шляху Львів-Лавочне, створився комітет, що має занятися будовою костела в цій місцевості.

ТОРОНТОНСЬКІ МАТЕРІ ОДЕРЖАЛИ ЧЕКИ ПО 75,000 ДОЛЯРІВ КОЖНА.

Чотири торонтонські матері, що впродовж десятьох літ по смерті чудака адвоката Чарлза В. Милера привели на світ найбільше дітей, одержали з його запису чеки по $75,000 кожна. Є це лише перша виплата з його заспису для матерей, а решту одержать вони, коли зліквідується ввесь його позісталий маєток. Щасливі матері, що без ніякої льотерії одержали великий маєток по чудакові адвокатові, котрого ніколи не знали й не бачили, є: Кетлін Неґл, Анна Смит, Ізабеля МекЛейн і Аліція Тимлек. Кожна з них мала по 9-ро дітей за 10 років.

„МЕРЛЕЦЬ", ЯКИЙ МАЛОЩО НЕ ВМЕР.

У Франції в департаменті Нор відбувалися недавно вправи до т. зв. пасивної оборони. До вправ запросили органи влади й „цивілів"-добровольців, які мали виконувати деякі функції, що їх іншими разами виконували військові.

Добровольців зголосилося багато. Одному мешканцеві Валенсієну доручили відтворити ролю в акції, яка мала відбутися в палаті Сен-Дені, де була приміщена пожежна сторожа.

Доброволець мав удавати мерця і він положився на землю й терпеливо ждав, аж його заберуть санітети. Та про нього мабуть зовсім забули і навіть не повідомили, що вправи „пасивної оборони" закінчені.

„Мерлець", людина скромна й обовязкова, лежав терпеливо й далі виконував доручену йому функцію, переконаний у сто відсотках, що у призначену пору, згідно з приказом, його заберуть. Минали таким чином цілі години. „Мерлець" далі лежав.

Стемніло. В той час почали вертатися до ремізи пожежні авта, які брали участь в алярмі. Одно з авт, погасивши призначений вогонь, скерувалось просто на „мерця" і булоб його напевно роздавило на смерть, якби він не зірвався в останнім менті на рівні ноги й не пустився що сил утікати, не дбаючи вже про те, що таким чином не повинується приказові.

7-ЛІТНІЙ ХЛОПЧИНА ЗГИНУВ ВІД КУЛІ.

В містечку Мелвил у Саскачевані згинув 7-літній хлопчик Михайло Чорній від кулі, вистріленої припадково з рушниці, якою бавився його 8-літній товариш. Хлопчика забрано до шпиталю, там зроблено на ньому операцію, одначе дитина небавом померла.

КІТКА ЗАОПІКУВАЛАСЬ МАЛИМИ МІНКАМИ.

На футровій фармі Й. С. Кнудсона в Йонґставні, Алберта, вродила одна самиця 11 мінків, На думку Кнудсона, це число мінків було завелике для вихормлення одній самиці. Він узяв тому два малі мінки й підложив їх домовій кітці, що мала котята. Кітка заопікувалась молодими мінками, як своїми котятами. Пестить їх, кормить і трактує як рідних.

ВБИЛИ ЗЛОДІЯ.

Миколу Гоголя зловили Михайло й Микола Дидичі з Глібівки, в Станиславівщині, в своїй коморі на крадіжі. Вони побили злодія так дуже, що аж його вбили. Суд засудив обох Дидичів на 6 місяців арешту.

БУРЕВІЙ НАД БУДЗАНОВОМ.

Над Будзановом, повіт Теребовля, пройшов сильний буревій, що зірвав дахи з кількох домів. Втрати є коло 10,000 зл.

НЕБЕЗПЕЧНА ПЕРЕПРАВА ПОРОМОМ.

Девять учнів ґімназії в Чернівцях переправлялися поромом через Прут. Нараз пором перевернувся й два учні втонули.

ПОЛІЦАЙ УКРИВАВ ЗЛОДІЙКУ.

Окружний суд у Пинську розглядав справу постерункового І. Репечка з Верховиць, обвинуваченого за укривання проступниці. Репечко запізнався з професійною злодійкою Марією Шерківною, вигнав з цього приводу свою жінку, а шукану стежними листами Шерківну пів року скривав. Суд засудив поліцая на 8 місяців вязниці.

ГРОМОВИЦІ І ПОЖЕЖІ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

ВАРШАВА. — Українські землі під Польщею навістила велика спека. По ній шаліли страшні бурі з громовицями. Є багато осіб, що згинули від громових ударів. Погоріло багато господарств, особливо на Волині.

БИЛИСЯ ЛИТОВЦІ З НІМЦЯМИ.

КЛАЙПЕДА (Литва). — До пристані Мемель (Клайпеда) причалив корабель з Німеччини, який місцеві німці-націсти витали з великою парадою. Коли співали націстичні пісні, моряки з литовського корабля пустили на них шлявхи з водою і їх поообливали. По вулицях міста прийшло до справжньої битви між литовцями і німцями, причому вбито молодого хлопця-німця, сина місцевого поліцая. Ранено біля 50 осіб, а між ними є тяжко ранена одна вагітна жінка. Тепер литовська поліція стереже німецький корабель, бо боїться дальших розрухів. А литовці налякані, бо припускають, що той припадок готов стати для Німеччини притокою до окупації Мемелю.

ЧИ ТІЛЬКИ СПЛЕТНІ?

ВАРШАВА. — Заграничні кореспонденти, що живуть у Варшаві, розписалися про те, що у Варшаві відбуваються дуже важні й рішальні політичні наради, на які покликано польських амбасадорів з Парижа і Москви. Та з польського боку твердять, що амбасадори приїхали тільки „на вакації", та що все є „в порядку". Але тому не довіряють.

ПОВІСИЛИ ЖИДА В ПАЛЕСТИНІ.

ЄРУСАЛИМ. — Сталося таке, чого не було 1900 літ. Повішено жида. Є ним жидівський революціонер Бен Йосиф, сіоніст, родом з Польщі, літ 18. Він стріляв до автобусу з арабами і за те станув перед наглим судом, який засудив його на смерть. У його справі інтервенювала Польща. Інтервенювали також жиди з цілого світу, а між іншим і з Америки. Та видно, що це не помогло. Ця смерть потрясла глибоко правовірними жидами в Палестині, бо це є для них небувала подія. Через ту смерть відносини в Палестині ще погіршились. Убивства і терористичні акти стали буденщиною. Бен Йосиф, ідучи на смерть, був убраний по сіоністичному. Гинув як жидівський націоналіст зо словами: „Я вмираю з іменем Жаботинського на устах, пожертвувавши собою". Як його арештували, знайшли при ньому два револьвери та пять бомб, і це заважило на присуді.

ТУРЕЧЧИНА КОРИСТАЄ З ЗАКОЛОТУ.

ЛОНДОН.—Турецький президент Мустафа Кемаль Ататурк зручно використовує політичні тертя в Европі й скріпляє свою державу. Саме тепер захоплює він під владу Туреччини санджак (повіт) Александрету, над яким досі мала протекторат Франція. Цей санджак, що положений на самім північнім кінці Сирії, є входовою брамою до арабського світу. Хто його посідає, той панує стратеґічно над цілою територією між Середземним морем і Перським заливом.

УСПОКОЮЮТЬ АНГЛІЮ.

ЛОНДОН. — Італія повідомила офіційно британський уряд, що ген. Франко приобіцяв не бомбардувати британських кораблів, зокрема тих, що є поза еспанськими водами. Також будуть визначені пристані, до яких ті кораблі будуть могти безпечно причалювати.

КАРА СМЕРТИ НА ШПИГУНІВ.

ПАРИЖ. — 1937 р. було в Франції 150 присудів за шпиґунство на одній тільки німецько-французькій границі біля Штрасбурґу. Цього року є щонайменше 4 такі присуди кожного тижня. Це було причиною, що ухвалено закон, який карає смертю за деякі роди шпигунства у мирних часах.

КЛОПОТИ З ЧУЖИНЦЯМИ-БОРЦЯМИ.

БУРҐОС (Еспанія). — Великі держави хочуть довести до того, щоб забрати з Еспанії чужинців, що борються в червоній і революційній армії. Ґен. Франко заявляє, що ті, що борються по його стороні, це патріоти, які послухають своїх урядів і заберуться. Але що буде з тими, що є в червоній армії, які нікого не слухають, а які позліталися з Польщі, Німеччини чи Італії?

ВБИВАЮТЬ УГОДОВЦІВ.

ШАНГАЙ. — Невесела доля тих визначних китайців, що хочуть іти на угоду з японською владою. Ось тепер убито пострілами Шен Те-лінґа, директора корабельного бюра. Притому згинули ще дві особи, між ними один прохожий. Це вже пяте політичне вбивство за останніх 10 днів. Японська влада видала дуже гострі розпорядки, щоб зліквідувати ту терористичну китайську акцію, але видно, що це не помагає. Китайські націоналісти певні того, що японці не вдержаться в Китаю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„ДОБРЕ ПОІНФОРМОВАНА"

Наш часопис намагається в міру своїх засобів вести справи так, щоб принаймні у найважніших наших проблемах, коли їх порушуємо, говорити на підставі матеріялів, одержаних з таких джерел, що заслугують на довіря. В таких випадках ми виразно зазначуємо, що забираємо голос на підставі провірених і певних відомостей. Та частіше зазначуємо наше становище, опираючись на тім матеріялі, що доступний кожному з нас, себто на звідомленнях української старокраєвої чи іміґрантської преси, чи на видаваних у ріжних осередках українських пресових комунікатах, прикладаючи до них більшу чи меншу вагу, згідно з нашими переконаннями чи відчуваннями. І думаємо, що так поступають також інші часописи.

Як відомо, ворожа нам преса звичайно ставить під знак запитання ті інформації, які ми передаємо. Вона постійно твердить, що вони неправдиві. Виходить, що „Свобода" є постійно зле інформована й постійно вводить своїх читачів у блуд як новинками так і статтями, які часто опирає на тих звідомленнях, що їх подає. Та ні сіло ні пало зайшла якась зміна. Нагло „Свобода" стала „добре поінформованою". Навіть „У. Щ. Вісти" пишуть, що хто як хто, але „Свобода" певно подає найвірніші інформації. А за ними покликується на інформації „Свободи" і гетьманський „Наш Стяг" та ще дехто. Щож тут таке сталося? Як тут „Свобода" нагло так перемінилася, що її інформації стали аж такі дорогоцінні і вірні, що зачинає заважувати кожне її слово?

Коротко кажучи, йде тут про траґедію в Ротердамі. „У. Щ. Вісти" і „Наш Стяг" та канадійська большевицька „Народна Ґазета" хочуть на підставі тих ріжних новинок, що їх „Свобода" подавала і далі подає у звязку з убивством полк. Евгена Коновальця, сконструувати, що „Свобода" одержує їх від Орґанізації Українських Націоналістів (ОУН), чи від Проводу цеї орґанізації, чи може від чільних членів ОУН. І твердить, що це ОУН впроваджує в блуд українське громадянство, а з ним і „Свобода", що одержує від неї інформації. Очевидно, що ми не відповідалиб на ті провокації, як би тут не йшло про дійсно важну справу, себто про висвітлення ротердамської траґедії. Йде про те, що большевики і гетьманці намагаються звільнити Совети від закиду вбивства полк. Коновальця на підставі „певних інформацій", себто тих новинок, які передавала „Свобода" з інформаційного боку за американською, російською, польською, анґлійською, як і українською старокраєвою пресою, а які, як відомо, є часами ріжнородні й навіть собі противні. Заявляємо публично, що ми до цього часу не одержали від ОУН, чи її Проводу, чи навіть від її членів, ніяких новинок, крім тих, що їх одержала й проголосила інша українська преса. Ми одержали телеґраму про вбивство. І те все. Поминаючи вступні статті, ввесь інший матеріял був вибираний з ґазет чи комунікатів, причому було подаване джерело.

„ПІД ТВОЮ МИЛІСТЬ ПРИБІГАЄМО"...

(Репортаж з Волині до львівського часопису „Новий Час").

Шляхом безкраїм...

Серед безлічі життевих недостатків маю одно щастя: мешкаю край шляху, яким що дни проїздять і проходять тисячі людей... Одні в сторону міста, інші з міста в безкраю далечінь. Люди з усіх усюдів, люди ріжного вигляду, культурного рівня, ріжної віри, звичаїв, обичаїв... Багатії й убогі, веселі й сумні; люди задоволені з життя і такі, що життя проклинають...

Маю щастя обсервувати життя.

Особливо, як весна розквітне в усій своїй сили й красі, як безкраїй шлях повз мою хату зароїться людьми з клунками за плечима — тоді моя думка літає в найдальші закутини нашої рідної землі, під селянську стріху далеких і рідних поліщуків...

Тоді повз мою хату йдуть валки прочан з найдальших околиць нашої Волині, Полісся, а навіть Холмщини, Підляшшя. Всі вони звернені очима й серцем в одну сторону: туди — за сотки кільометрів, де на Почаївській горі стоїть чудотворний образ Богоматери... Йдуть знесилені, виснажені, йдуть холодні й голодні, йдуть босі й незодягнені, йдуть пониженні — несуть своє просте, добре серце Тій, що „у мир наш Бога принесла"... І треба вміти заглянути в душу тим простим людям, щоб зрозуміти їх, щоб відчути їхню радість і бодрість духа, що всі свої болі й жалі зможуть розказати Найбільшій Матері...

Признаюся — раніше я стояв по стороні тих, що осуджували такі прощі як пережиток. Не знаю сам гаразд, чому так думав. Сьогодні думаю і розумію інакше. Сьогодні я вглянув у душу здороженим богомольцям і відчув разом з ними, що милість Богоматери поборе найбільшу тугу, бо її ласка й доброта кріплять душу в часі найбільшого зневіря, в добі лихоліття...

Тому сьогодні моя хата пристановищем для всіх тих, що безкраїм шляхом повз мою хату прямують у сторону Почаївської Богоматери...

„Серце наше смутком оповите"...

На лаві сидять перемучені постаті селянок з села, що віддалене 60 км. за Берестям.

— Скільки днів ідете до Почаєва?

— Як вийдемо раненько у понеділок, то на другий увечері будемо на місці... Але то дорога для молодих... Ми вже аж на пятницю — суботу прийдемо....

— І багато вас вирушає з села?

— Хто має силу: всі молоді й старі, такі, що дітей малих не мають...

— А хтож вдома у вас лишається, хазяйства доглядає?

— Черґуємось: на цей рік я пішла з дочкою, а на другий рік, або ще й в осени піде син з невісткою. Так у кожній хаті.

— Всеж — велика ваша жертва: такий світ пішки, таке перемучення....

— Таке треба перейти, щоб серце оновити, щоб смуток від серця відігнати, щоб...

— Серце наше смутком оповите...

— Церква в нашім селі є, але в ній не служиться, бо замкнена. Служимо в хаті. Несемо от образи до нашої церкви, хрести, хоругви....

— А як у вашій церкві служиться?

— Та як? — по церковному Хотіли молоді по нашому, та не вдалося. Священика нашого перенесли, а потім....

— Цього року проповіді вже по польськи в церкві. Дітям сповідь також по польськи була цього року....

— Ну, а в школі вчаться діти по нашому?

— Де там! Спершу було років два, а потім перестали й до сьогодні....

— Ну, а люди, як — міняють віру багато?

— Цього в нас нема.... Віра наша свята є — хто поважиться покинути її? Та колиб хто відважився — його проклялиб! Не вдома, ні! Пред образом Матінки у святім Почаєві. Вона дає нам радість у смутку, Вона скріпляє наші душі — Вона й покарає відступника...

— Тепер Полісся в моді: говорять про нього багато, а ще більше пишуть по ґазетах. Кажуть, що там отак собі люди перестають бути такими, як були, міняють віру, покидають своє рідне....

— Не вірте цьому, бо то неправда. Тяжко нам живеться, але маємо надію в Матінки Божої: Вона нас порятує в найбільшій біді, Вона нас кріпить у нашій вірі, Вона подає нам надії....

Змучені постаті кінчають полуденок, хрестяться, моляться.

— Поблагослови, Христе Боже, ваш дім!....

Сильна віра — підстава нашої сили.

Весна красується у всій своїй красі. Зелені Свята не за горами — час, коли прочани не йдуть, а пливуть хвилями в сторону лаври. Йдуть із ріжних околиць: близьких, 150—200 км., дальших, за 300—350 км. Ідуть з Ковля, Черемошна, Ратна, Турійська, Любомля, Ратайчиць, Телятич.... Що хвилі на шляху — все нова місцевість. Скільки їх — годі перечислити. Пливе шляхом людське море, несе свої болі-жалі до стіп Богоматери, несе свої прості серця для обновлення й скріплення у батьківській вірі....

Над цим морем літають круки:

— Нема на Поліссі окремого народу; є тільки поляки православної віри...

— Нема нікого іншого в поліських болотах, як рускі, православні люди....

Ще інший крук намагається перекричати перших:

— На Поліссі працюючі стогнуть у панськім ярмі. Нехай живе... — і зловіщо поглядає на схід....

А над цим усім літає дійсність. Вона одна має правду в собі; треба її тільки побачити, зрозуміти. Не в гарних палатах по містах, не серед гарно зодягнених, викоханих щасливим життям людей треба шукати дійсности, а серед простих, змучених людських постатей із далекого, чарівного, для нас мало відомого Полісся... Дійсність поліська таксамо зодягнена в сірячину, як і великі тисячі поліщуків, таксамо проста, як просте є поліщуцьке серце...

— Приїжджали до нас пани з міста, казали записуватись до їхніх метрік, а в нас ні один...

— Дмітрув Іван записався, змінив віру, а теперичка назад повернув: не можу, каже, жити так далі; або вмерти, або з батьком молитися свойому рідному Богові...

— Були чеси — гей, гей... Царе мали ніби свойого, а дивись, кудись подівся та й побачили, що з ним не подорозі нам: він москаль, а ми собі люди, тутешні, поліщуки...

— Були в нас всекі люди: і з міста, і з села, і христіени, і комуністи, та всі надармо: віри нашої ніхто не сміє нам забрати, бо наша віра света...

Останнє є символом поліщуцької віри; за це поліщук готов своє життя віддати; за віру прийме найбільші невигоди.. Помиляється той, хто думає інакше. Загляньте в очі поліщука - прочанина, відчуйте його думу про дійсність і побачите цілу правду. Нема такої сили, щоб могла зломити поліщука в його вірі в рідного Бога, у святість споконвічних звичаїв!

Така картина: падає весняний дощ, шарпає рвучкий вітер поліщуцькими чуперами, січе дощем у лице... Все те ні до чого: міцні руки держать хрест, хоругву в руках, образи, а уста співають:

„Пречистая Діво,
Мати руського краю..."

То вертається процесія поліщуків-прочан з Почаївської лаври. Сотку кільометрів мають уже за собою, ще перед ними стелеться сотка-дві... Тіло перемучене, а дух бадьорий. Ноги-руки не служать, а уста співають пісню про Почаївську Божу Матір... Обновлені душею вертаються в свої оселі, несуть струджені руки-ноги і нове, загартоване у вірі серце...

Таке є Полісся підчас весняних прощ до Почаєва, таке було від віків, таке сьогодні...

Якщо зайде коли прочанин-поліщук до вашої хати — прийміть його так просто й щиро, як просте й щире серце поліщука є до вас, як щира й проста є його молитва до Почаївської Богоматери за збереження у прадідівській вірі...

Бо молитва з глибини людського серця завжди доходить до Бога.

Г. Хорольський.

ТЕРОР ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ КОМУНІСТІВ У СССР

Винищування „старих большевиків" Сталін провадить по всіх секціях комуністичного інтернаціоналу. Булоб дивне, колиб Сталін не почав „робити порядок" також між польськими комуністами. Московський уряд має в Москві та в провінціях багато поляків-комуністів, які віддавна звязали свою долю з долею большевизму.

Коли при кінці 19-го віку в Польщі почав ровиватися революційний рух на нових основах, то вже в той час у революційнім польськім русі було дві течії: самостійницька і автономістична. Революційний рух у бувшій царській Росії ішов під прапором соціялізму. Більшість польських соціялістів під проводом Пілсудского ставила в свою програму незалежну Польщу. Але була й поважна меншість між польськими соціялістами, яка виступила вороже проти ідеї самостійної Польщі. 1893 року утворена була „Соціял-демократія Польщі й Литви", яка поборювала Польську Партію Соціялістичну, за її самостійництво. Соціял-демократія Польщі й Литви вважала, що Польща є міцно звязана господарськими зносинами з Росією, бо польська промисловість мала в величезній Росії багатий ринок для продажу своїх товарів. Через те „соц. демократи Польщі й Литви" думали, що відірвавшися від Росії Польща зруйнує своє народне господарство. Мали вони надію на революцію в Росії, яка малаб забезпечити польському народові національні права і політичну автономію в границях російської демократичної республіки. Цілі десятки років тревала боротьба між Польською Партією Соціялістичною (Пілсудскі) та Соціял-демократією Польщі і Литви (Р. Люксенбурґ, Ф. Дзержиньскі, Варскі й ін.). В запалі боротьби одні других називали зрадниками нації, ворогами польського пролетаріяту, наймитами буржуазії (польської або російської) і т. д. 1903 року, коли зїзд російських соціял-демократів відмовився виступити проти ідеї незалежности Польщі, соціял-демократія Польщі й Литви з протесту порвала звязки з російськими соціял-демократами, вважаючи, цілком безпідставно, що російські соціялісти прийняли погляди партії Пілсудского. (П. П. С.).

Світова війна і дальші події вирішили довголітній спір між ППС та Соціял-Демократією Польщі й Литви. Польща добилася самостійности, а соц. демократи Польщі й Литви опинилися в рядах комуністичної партії. Була ще одна нагода у бувших „Соц.-демократів Польщі й Литви" виграти історичний спір з польськими самостійниками. Це було року 1920-го. Діячі бувшої „Соціял-дмократії Польщі і Литви" пірнули з головою в російським большевизмі. Діячі цієї партії — Ф. Кон, Ф. Дзержиньскі, Менжиньскі, Воровскі, Мархлевскі й ін. грали величезну ролю в большевицькій російській партії та в советським уряді, як комісарі, дипльомати й орґанізатори. Кожний знає, що поляк Фелікс Дзержиньскі наклав печать свого фанатизму і нелюдської жорстокости на кріваву роботу большевицької Чеки — Г. П. У. Польські комуністи в російськім советськім уряді мали надію дійти до влади в Польщі з допомогою російської „червоної армії". Коли російське військо під проводом Тухачевського наближалося до Варшави, то при цій армії був „польський советський уряд", якого членами були вже згадувані Кон, Дзержиньскі й ін. Поразка большевицького війська над Вислою перечеркнула пляни польських комуністів, але надія на „світову революцію" між ними не вгасала. Фактичнож ці поляки своє знання і велику енерґію віддали на будування російської большевицької держави.

Коли настала в СССР „ера Сталіна", який дуже мало кладе надію на „світову революцію" і кинув клич будування соціялізму в одній країні, то це рішення болюче вразило багатьох старих большевиків. Вони бачили в новій політиці Сталіна порушення догм Леніна. Для поляків - комуністів було неприємне також те, що Сталін постійно шукає порозуміння і добросусідських відносин із Польщею і навіть дає обіцянки вкоротити руки польській комуністичній партії. Ще багато інших причин мають поляки комуністи, щоб бути в опозиції до Сталіна. Їм, вихованим у дусі наївного космополітизму (всесвітянства), що, мовляв, „пролетаріят не має батьківщини", доводиться тепер відчувати й бачити, як Сталін пляново ширить російський націоналізм і шовінізм у советській школі, в армії, в пресі, в літературі і в кіні. Комуністичні поляки побачили, що вони замісць світової революції помогли відновити російську державу на інших основах, але з тою самою душею.

Опозиційні настрої серед польських комуністів не були таємницею для Сталіна і його помічника Єжова. Вже давно ходили поголоски, що з провідними польськими комуністами в СССР діється щось недобре. Тепер виявилося, що Сталін учинив кріваву розправу над комуністами-поляками року 1937. Процесу не було. Просто оголошено, що старі діячі польського большевизму Адольф Варскі, Марія Кошуека, Ленскі (Лещиньскі) та інші були аґентами польської тайної поліції... Цього досить. Відгуки цієї справи знаходимо в орґані ком. інтернаціоналу, що зветься „Комуністичний Інтернаціонал". Там усіх старих провідників польського комуністичного руху названо провокаторами і слугами польського фашизму...

Так минає марна слава того світу. Вчора — „провідники світової революції" — сьогодня дістають кулю в потилицю, як „наймити буржуазії". Колиб до цього часу дожив Дзержиньскі, то хто знає, чи не пішов би він туди, куди помандрували Варскі, Зіновеви, Бухаріни і ін.? Чи не стоїть арешт довголітнього секретаря компартії України, Станіслава Косьора, у звязку з убивствами інших поляків - комуністів в СССР?

Машина терору працює далі; вона пожирає також своїх власних творців.

Р. С.

ВІД РЕДАКЦІЇ

ДОПИСУВАЧАМ ДО ВІДОМА.

Щоб оминути повторювання у списах жертв ріжних збірок, а також у згадках про ріжні імпрези, свята, концерти панахиди і т. п., прийматимемо тільки ті дописи і списи жертв, які є висилані з місцевостей **просто до „Свободи", а не інакшими шляхами.**

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина перша

15)

— Але яка ріжниця, громадяни! — звернув слово Василь. — Чужинець, присланий карати селян, обстоює за ними, а українські урядники натравлюють, насилають на українців чужі війська. Ех! Доборолась Україна до самого краю...

— Продовжуй, Василю: Гірше ката свої діти її розпинають! — перервала йому Віра.

— Щож... Так було впродовж нашої історії. Вислугуємось дужчому від нас ворогові — гірко сказав священик. — Згадайте Золотаренків, Галаганів, Тетер, Пушкарів...

— Але так не буде! Хіба би правди не було на світі! — гаряче заперечила Віра.

— Не буде, не буде! — гомоном підхопили слухачі.

X.

В Просвіті розпочалася праця головно силами учнів. Заснували театральний гурток, стали готуватися до вистави. Шкільний хор, що існував у селі ще раніше, гарячково хопився тепер підготування концерту. До молоді один по одному приєднувались і старші селяни; скоро хор став числити пятьдесять душ. Усі рвалися до праці; як уміли, показували свої дзібности, працювали з запалом, часто до півночі, хоч довгий день важкої весняної праці також давався в знаки. Заповідалося, що тернівське просвітнє товариство стане одним із зразкових на цілу Катеринославщину, новою кузнею виконування любови до своєї землі, народу, минувшини; розсадником національної свідомости серед робітництва і селянства. Та так воно не сталося...

Розвій Просвіти став більмом в оці місцевій державній варті. Ні командант, ні його вихрест не могли вибачити селянам ще й того, на їхню думку, пониження, якого вони зазнали від австрійського сотника-хорвата і то прилюдно, на очах майже тисячі селян, вже не кажучи того, що Просвіта сама по собі була протизаконною в їх розумінні. Ще того самого дня, в Томину неділю, до старостві післано звідомлення про вислід експедиції. Не шкодувалося там епітетів і для селян і для сотника, якого поліція змалювала ще гіршим бунтарем від селян. Одначе просити вдруге війська не наважились. Ануж знову пришлють того самого сотника, а подруге і селян побоювалися.. Селян тисячі, а їх три. Тож обмежилися тим, що подали старостві назвища найбільш „неблагонадійних", тобто активніших просвітян.

В кожній державі адміністрація найшвидше видає розпорядження когонебудь арештувати. Коли селянин, скажемо, має справу до влади, то він не один місяць мусить ждати на розпорядження... Чоботи виходить, лавки і стіни повитирає, поки доступить перед ясні очі „власть імущих" та почує милостиве розпорядження: ще один місяць заждати... Але арешт?... У часі, коли залізних доріг іще не було в Росії, політичних засланців на восьмий чи десятий день по засуді доставляли у глухий східній Сибір, часом за тисячу верств. А в Україні, густо заселеному краю, в XX віці, коли існують до розпорядження залізниці, авта, телефони, телеґрафи... Тож не дивота, що поліція вже на другий тиждень дістала наказ арештувати селян, названих у доносі, і в тюрму відпровадити. Прислали з повіту і підмогу для ескортування арештантів. Староство не відважилося всетаки на арештування інтеліґенції.

В одній з кімнат стаційного будинку „урядує" державна варта. За столом розсілися команданґ, вихрест і ще чотири, прислані з повіту. Повні самогону склянки перед кожним, кілька фляшок, порожні валяються по підлозі. Грають в „21". Серед стола купа грошей: перемішані царські рублі, думські, керенки, австрійські корони. Десь-не-десь виглядає з купи соромливо і карбованець, наче стидаючися за свої вбогі барви. На урядування державної варти дивиться з невеликого портрету на стіні сам ясновельможний у російському ще, ґенеральському мундурі. Коло дверей причаїлися в кутку кілька шабель і крісів, кинутих у безпорядку.

— Алеж і не везе, чорти побралиб! Програвся в пух і прах! — очевидно „общепонятним" іритується вихрест, завзято тасуючи колоду карт.

(Далі буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ В НЮ ЙОРКУ Й ОКОЛИЦІ

— в справі —

„СОЮЗОВОГО ЗДВИГУ"

Проситься всіх урядників відділів У. Н. С. в Ню Йорку й околиці прибути **5 ЛИПНЯ Ц. Р. в годині 8. веч.** до Народного Дому при 6. вул. в Ню Йорку на збори Комітету Відділів У. Н. С.

На тих зборах будуть точно обговорені всі точки програми, а також участь всіх відділів в дефіляді враз з прапорами відділів. На зборах можуть бути присутні також члени відділу. — **Уряд.** 151

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НА ЩО ЗДАЛОСЯ МИСТЕЦТВО.

Д. Гаролд Руг, професор виховання в Учительській Колєгії при Колюмбійськім університеті в Ню Йорку, виголосив на конференції для артистичного виховання, що відбулася в салі Американського Музею Природничих Наук у Ню Йорку, відчит на тему: По що нам треба мистецтва.

До мистецтва, як відомо, зачисляються: музика, спів, танець, різьба, малярство, архитектура й поезія. І відповідь на питання, по що здалося мистецтво, теж мабуть відома. Вжеж таки, по що люди займаються цими мистецтвами?

ЩИРІ ПИТАННЯ Й ЩИРІ ВІДПОВІДІ.

На питання не так легко відповісти, як на перший погляд може видаватися.

Передовсім, це не таке питання, на яке люди відповідають так щиро, як людина відповідає на питання: Чи вчора падав дощ?

Людина, діставши питання, на що здалося мистецтво, звичайно не відповість таксамо спокійно, як відповідає на питання, чи вчора падав дощ, а застановиться не лише над відповіддю, але й над тим, яке враження викличе його відповідь.

Мені здається, що звичайна людина на запит: по що здалося мистецтво, відповідалаб, якби щиро говорила: щоб гроші добути. Адже говорять у нас часто про музик: „Що затирликає, то проликає". Та якби таке відповіла людина, то люди взялиб її за матеріяліста. Тому вона відповідає: щоб славу добути, собі й народові.

АРТИСТ В АМЕРИЦІ.

Д-р Гаролд Руг відповідає: „Пізнання мистецтва е конечно потрібне для створення пристойного громадянства в Америці".

Що саме він розуміє під „пристойним" (decent), показується докладніше з інших слів промовця. В Америці, мовляв, економічне й політичне життя йде до кращого порядку. Арист дасть нам поняття й наставлення, які нас поведуть до перебудови суспільности на нових основах. Через те розуміння мистецтва е основною потребою чоловіка, необхідною для людини й громадянства.

Д-р Руг постійно говорить про Америку. Чи можна сказати, щоартист у такій самій мірі потрібний і в інших народів?

НА ЩО ЗДАЛАСЯ МУЗИКА?

В тому самому часі в Ню Йорку, на іншому зборі (конгресі в справі другорядного шкільництва) говорив Александер Риктер, професор музики у Вищій Школі Музики й Мистецтва, про потребу одного мистецтва: музики.

Цей промовець доказував, що музика й музики сповняють таку важну службу в новочаснім громадянстві, що без їх прислуги модерне громадянство обійтись не може. Музика необхідна для культурної людини.

Виходилоб, що й він годиться з д-ром Ругом.

МУЗИКА Й БУДУЧНІСТЬ.

Говорив цей проф. Риктер, що потреба музик і „музичних провідників" не буде зменшатись, але збільшатись.

Чи правда це, чи може мають слушність ті, що кажуть: „Ей, музиканти: то на скрипки, то на бас, а хто буде свині пас?"

ЯКИХ МУЗИК ТРЕБА.

Проф. Риктер описував таких будучих „музичних провідників":

„Музика в в теперішности й найближчій будучности мусітиме бути людиною з широкою загальною культурою, з широким, зціленим досвідом і студіями".

У нас говорилося: „Музика без язика". Себто, музиці язика не треба, бо він має лише грати.

Чи може набути широку культуру людина без язика?

ЯК УЧИТИ МУЗИКИ.

На конференції для артистичного виховання говорено очевидно багато про навчання дітей мистецтва.

Нелі Г. МекЛенен, деректорка мистецтва в одній іллінойській колегії, в своїм рефераті говорила, що при навчанні дітей мистецтва треба класти натиск не лише на справне виконання, але й на творчий товчок.

Чи не цінять нас передовсім за виконання? Як дитина починає грати, то чим скорше хочемо, щоб вона коломийку грала. Вершком музика назвав мені один того, що потрапив бі коломийку заграти з кінця до початку.

У світі попри виконання старого цінять ще й творення нового. В музиці, не тільки переспівання тих самих пісень, але й творення нових. Соловій гарно співає, але на концерти його не беруть. Та якби знайшовся такий соловій, що заспівав би іншу пісню, то мабуть його взялиб.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Піврічні збори Тов. ім. І. Франка, від. 241, відбудуться в суботу, 2. липня, в годині 7. ввечір, на Вест Скул Ст. Проситься всіх членів прибути на збори і привести нових членів, щоби вписати їх до Товариства і до У. Н. Союзу. — Відділовий секретар.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Звичайні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181., відбудуться в неділю, 3. липня, в годині 1. пополудні, в У. Н. Домі на Компилай Гил. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо е важні справи до полагодження. — С. Шевчук, предс.; П. Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

МАЙНЕРСВІЛ, ПА. Піврічний мітінг Бр. св. Николая, від. 78, відбудеться 3. липня 1938., в церковній галі на Фронт Ст. Обовязком кожного члена бути на мітінгу і вирівняти свій довг до братської каси за місяць липень; хто не сповнить цього обовязку буде суспендований. Члени, котрі були суспендовані в травні і в червні, нехай заплатять свої довги, а будуть приняті до братства наново. — Т. Стець, предс.; А. Боньчак, кас.; Андрій Боньчак, фін. секр.

ПОЛІЦАЙ ГЕРОЄМ АНГЛІЙСЬКОЇ ПУБЛИКИ.

Лондонці, особливо дівчата, не дають спокою Джорджові МекДовелові, 29-літньому членові канадійської кінної поліції, що давніше був сім років у підбігунових околицях, а тепер держить варту коло Канадійського Дому на Трефальгар Сквері в Лондоні.

Розумна порада.

Жених до приятеля: „Знаєш, друже, я женюся".

Приятель: „Коли?"

Жених: „У травні".

Приятель: „Раджу тобі женитися щойно в серпні".

Жених: „Чому?"

Приятель: „Бо будеш 3 місяці довше жити".

НАША ОБОРОНА

Український нарід знайшовся тепер у такому положенні, що, змагаючи до своеї всебічної розбудови, до свого вищого культурного й матеріяльного двигнення, мусить безмірно багато сили присвячувати обороні своеї окремішности, ба навіть, обороні свого фізичного існування. Бо як же інакше можна собі вияснити гать, що утруднює українській молоді вступ до державної служби, чи наступи на українську шляхту, чи перешкоди в тому, щоб українці могли набувати землю з парцеляції.

Замітні й високо політичні думки, як їх висловив у буджетовій сесії польського сойму премієр, ґен. Складковскі. „Польський нарід повинен розбудити в собі високу свідомість, що від його відношення до національних меншин залежить у значному ступні доля Польщі. Тому всякого роду обяви ненависти чи нетерпеливости з боку польського народу до меншин уважаю за велику помилку, що скорше чи пізніше мусить помститися на Польщі". Та що з того, коли за словами не йдуть діла; коли дальше Волинь має жити своїм життям, а Лемківщина своїм; коли як не було українських державних шкіл, так і нема; коли трапляються такі вибухи нікім не здержуваної ненависти, як 20. квітня 1938 р. в Золочеві, де за вчинок якоїсь невідомої руки зорганізована юрба знищила українські приватні школи Р. Ш.

І що нам на такі можливості протиставити? Чим узброїти нарід, щоб він умів такі, а може й ще гірші затії гідно відвертати; та мало того: щоб він міг гідно по них перейти і станути як тверда криця на сторожі української окремішности на своїй землі?

Чимало в нас присвячується уваги господарському питанню; чимало трудів і заходів обертається на те, щоб ми економічно станули певно і твердо. І зовсім слушно; нарід бідаків, жебрати не може розбудуватися в інших ділянках, не може розбудувати своеї власної культури, що надає вартости даній нації у світі. Але треба мати на увазі, що рідна культура спирається на глибокій національній свідомости, на живій вірі в сили своеї нації. А тих цінностей не дає саме господарське життя. Треба піднести духа нації, підсилювати не якимись штучними застриками, не самою іддю до чужого, але основним пізнанням минувшини й сучасности нації, щоб на знанні змагань нації можна було йти твердим, непохитним кроком до їхнього здійснення.

Такі ідеї не можуть бути обчислені на одне покоління, але на необмежений час. Сьогодні має українська нація бути здібною видержати такі удари й натиски, а завтра інші. Тому це некуча конечність, щоби присвятити якнайбільше уваги молодому наростаючому поколінню. Не сама розбудова теперішности, але невтомна, послідовна праця для майбутности нації е рішальним чинником у цьому, чи нація свої ідеали осягне, чи ні. Всякі економічні здобутки е важні, але не рішальні. Рішальним буде те, що вложимо в серця теперішних і грядучих поколінь. Того ніколи ніхто не вивласнить, ані до основ не знищить. Можна буде в одному чи другому місці надшарпати якусь щілинку, але це для цілости останеться без значіння, бо легко дасться безслідно залатати.

Тієї справи не можна відкладати; треба братися за це зараз, і то з пляном, продумано, але й витревало. Братися за це не одиночно, але організовано, під крилами і проводом товариства „Рідна Школа".

Щож саме на часі?

Перш усього — „Рідну Школу" мусить знати й відчувати ії ввесь нарід. Кожна українська дитина мусить відчути її теплу руку її серце, що бе ритмом цілої нації. В кожному селі має живий і діяльний кружок РШ. поДбати про „дитячий садок" принаймеше на час кількох місяців. Ті села, що вже звикли до „садків", повинні організувати постійну захоронку. Треба вибирати здібну молодь, що ходить до народньої школи, і дати її змогу дістатися до середньої школи — загально освітньої, чи фахової. Треба заопікуватися кожною вбогою дитиною, що вчиться чи то у вищих школах, чи ремесла. В селі мусять мати діти подостатком духової поживи, що її дає добре зорганізована й ведена бібліотека.

Відти наш обовязок віддати нашу працю в першу чергу українській дитині. Все інше має тій справі служити. Пригляньмося до польської нації: всі свої зусилля звертає вона в першій мірі на скріплення армій, для оборонности держави, а в другій мірі — на виховання молоді. В нас віддає армія; тож остається першою справою — молодь. Особливо мами мусять розчитуватися в тому, як обходитися зо своїми дітьми, як їх вести, як навчати на добру дорогу; не потурати в усьому, але й не пускати самопас. — („Рідна Школа").

Лев Ясінчук.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

СЕЙНТ ЛУЇС, МІЗУРІ.

З моїх відвідин.

За 6 годин їзди залізницею Ілинойс-Сентрал можна вже бути з Шікаґо в Сейнт Луїс. Залізниця пробігає через прерії стейту Ілинойс. Аж до Спрінґфілду не можна з вікна ваґону завважити зміни природи чи фармерських обєктів. Одні і такі самі великі фарми, стодоли, хати, дротяні огорожі. Така сама рогата худоба: „джерзі" з домішкою фризійської крови.

На полуднє від Спрінґфілду аж до самого Сейнт Луїсу зовсім інший край. Урожайні рівні поля, поперерізувані долинами, багаті фарми з расрвою голяндською худобою з домішкою „шортгорнів". Щойно початок червня, а вже „висипав" ячмінь і овес, а кукурудза вже до пояса досягае

В такій то напричуд гарній околиці, що дуже нагадує наше Поділля або чеську Мораву, розложилося місто Сейнт Луїс. Найбільша на світі ріка, Місісіпі, що є рівночасно й граничною лінією між стейтами Ілинойс і Мізурі, відділює мільйонове місто Сейнт Луїс від міста Іст Сейнт Луїс, стейту Ілинойс. На стації в Сейнт Луїсі зустрічаю п. Івана Тимковича з Іст Сейнт Луїсу, секретаря Запорозької Січи, 284 відділу У. Н. Союзу. Знаю його ще з конвенції у Вашингтоні.

Наперед огляненмо Сейнт Луїс, а потім поїдемо до Іст Сейнт Луїсу — радить цей довголітній піонір української праці в тій околиці.

Оглядаємо місто. Типічне американське з простими вулицями, з безчисленними мостами і великими залізнодорожними парками. Це важний залізничий вузол: звідси починається американський захід. З розмови із стрічними українськими людьми виходить, що й тут безробіття. Найкраще працюють іще різні худоби, бо Сейнт Луїс по Шікаґо й Омаґе це третій найбільший „худобячий центр" і місце осідку найбільших мясних фабрик Свіфта й Армора. Славний є Сейнт Луїс також з численних пивоварів, а найбільший з них, „Будвайзер", працює повною працю і безробіття не знає. Затє залізні фабрики, де теж працює багато наших людей, ледви животіють. Дають іще виробити день-два і дають заплату, яка вистарчає на це, щоб вижити, але не вистарчає, щоб жити відповідно до американського „стандард оф лівінг", яким так залюбки чваняться американці перед світом.

Українці міста Сейнт Луїс гуртуються коло двох українських церковних громад: католицької й автокефально-православної. Греко-католицька громада має велику церкву, побудовану на готицькому взорі. Видно, що українці не будували цеї церкви, а перебрали з костела або з іншої будівлі. Знадвору виглядає понура, затє в середині сяє красою зі всіх сторін. Величаний престіл і гарно оздоблений, гарно мальовані вікна, масивні церковні лавки — все те свідчить, що церква обслуге заможних людей. Якби не те, що оба церковні „павуки" не звисають додолу, а підтягнені під саму стелю, що зовсім некрашае нутра церкви, то церква булаб навіть дуже гарна, бо нагадує своїм нутром наші українські церкви в Західній Україні. До церкви прийшли ми, як парох, о. Ганяк, почав проповідь. Говорив про потребу бути точним, приходити на Службу Божу на час і видержати до кінця. Тим способом виробляється дисципліна і точність серед українців, а тих прикмет нашому народові саме бракує — закінчив всечесний отець. На жаль, мушу признатися, що й ми не видержали до кінця Служби Божої, але не з браку дисципліни, а тому, що хотіли ще бути у православній церкві.

Прийшли ми до православної церкви, як парох, о. Лещишин, кінчив проповідь. Зачув я лише кілька разів імя бл. п. Евгена Коновальця, про якого певно була мова на проповіді. По Службі Божій відправлено панахиду за померлих членів 284 відділу У. Н. Союзу, що в той день, 5-го червня, святкував 15-ліття свого існування.

Православна церква не має свого дому, а міститься в піднаймі Українського Народнього Дому, що стоїть усього кількасот кроків від греко-католицької церкви. Каплиця, де відправляються богослуження, маленька. В церкві стоять братські прапори братства св. Володимира, 179 відділу У. Н. Союзу, і братства такої самої назви У. Р. Союзу. Церква може похвалитись дуже гарними церковними вишиваними ризами, які мило вражають сторонніх людей.

Український Народній Дім це установа самостійна, побудована ще в тих добрих часах, коли була згода в семействі... Це двоповерховий будинок із салею на збори, гостинницею в підвалі і помешканнями нагорі. На городі за домом побудована деревляна, зверху не дуже приманлива, затє гарна в середині саля, де відбуваються українські імпрези, а коло неї подвіря, де літом можна уладжувати пікніки.

Українці міста Сейнт Луїс дуже симпатичні і ввічливі люди. Мало визнаються в загальноо українських старокраєвих справах, або, як у нас це називається, „в політиці". Читають „Свободу" і „Народну Волю". Краєвих часописів не одержують. Кажуть, що Сейнт Луїс оминають представники українських установ з рідного краю й Америки. Подорож тих людей звичайно кінчиться в Шікаґо, а це велика шкода, бо за 6 доларів можна ще відвідати й цю закутину українського організованого життя. Ніхто не переводив перепису українців цього міста. Та загально приймається, що живе там або в околиці 5,000 наших людей. А до такого поважного числа людей вартувалоб приїхати!

Про молодь можна сказати, що поприсується українськими танцями і—що дуже мило вражає — вміє говорити по українськи, і то досить граматично.

Обі українські громади цього міста живуть своїм окремим життям. Не воюють зо собою, але й не жиють у мирі. Щось так, як Литва з Польщею. Є в місті кілька бізнесменів і активних українських робітників, таких, як Петровський, Кульчицький, Громоцький і інші. З професіоналістів живе там колись діяльний і бувший радний У. Н. Союзу, д-р Клим, що має всі дані на те, щоб стати на чолі цеї української громади. Та від якогось часу, як мене інформували, не проявляє ніякої діяльности. З ким я не говорив, то кожний не скривав того, що бажав би бачити д-ра Клима як народнього провідника.

Треба згадати, що з життям української громади в Сейнт Луїсі є тісно звязане і життя другої української громади: міста Іст Сейнт Луїс. Як є українська імпреза в одному з тих міст, то українці по обох боках ріки Місісіпі лучаться і взаємно собі помагають. В Іст Сейнт Луїсі нема української церкви і духові потреби українців цього міста заспокоюють наші душпастирі з Сейнт Луїс.

Ось це короткий опис того, що можна було в Сейнт Луїсі за один день бачити і чути.

Степан Куропась.

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

На добрій дорозі.

Коли посторонна людина прибуде до української громади в Міннеаполісі, то не забере їй багато часу, щоб переконатися, що громада розбита на дві ворожі групи: католицьку і православну. Пропасть, яку витворено між тими групами, спинювала і ще далі спинює народню працю. А по правді вся та ворожнеча має наскрізь особистий підклад. Про це в громаді знають.

Дивлячися на таку розсварену громаду, нагадуються з історії оті чвари, що то параліжували життя старинної Греції, коли то село воювало з селом, місто з містом, коли воювали між собою люди одної народности й культури.

Та, на щастя, є і в Міннеаполісі щирі й розумні люди, що приходять до переконання, що так вічно бути не може, що громада мусить бути скріплена й обєднана як українська родина. До таких громадян треба зачислити тих, що зорганізовані в ОДВУ. Спершу був відділ цеї організації при українській православній церкві. А тепер націоналістичні ряди збільшилися, бо доложив до цього труду теперішній укр. грекц-кат. священик о. Білинський. Дня 7. червня зійшлися свідомі члени відділу У. Н. Союзу до У. Н. Дому на наради, на яких обговорено завдання і ціли українського зорганізованого націоналізму. Заложено новий відділ ОДВУ, до якого управи ввійшли: О. Шабатура, голова; О. Ковалів, рек. секр.; І. Шмігельський, скарбник; П. Федорців, адміністратор і організатор. Присутні заявили охоту до праці, яку започаткували влаштуванням свята і панахиди в память полк. Е. Коновальця, підчас якої парох виголосив змістовну промову, що в ній натаврував злочинну Москву.

Л. Г.

ШМЕЛІНҐ ВИЗДОРОВЛЮЕ.

Макс Шмелінґ, німецький боксер, що його недавно побив мурин Джов Луїс, видужує в шпиталі з наслідків цієї боротьби. Лікарі кажуть, що підчас боротьби Шмелінґові скривився хребетний стовп. Коло нього стоїть його вчитель, Макс Махон.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Зо срібного весілля на визвольну боротьбу.

З нагоди срібного весілля в громадян Михайла й Анни Євушів члени православної громади при 14 вул. в Ню Йорку справили їм примірну забаву в неділю Зелених Свят. Тостмайстром, чи, як його часто називали, старостою був М. Близнак, секретар 204 від. У. Н. С. В своїм привіті для ювілятів він вичислив їх заслуги для укр. прав. парохії, а далі покликав до слова багато інших присутніх гостей, які складали ювилятам побажання, а навіть дорогі дарунки. При закінченні забави М. Близнак сказав, що найкращою памяткою з тої забави буде те, коли присутні зберуть щось на визвольну боротьбу. Зложили: М. і А. Євуші $3; В. Тарас $2; по $1: М. Коваль, Анна Стефанишин, П. Боднар, П. Малець, В. Людськів, М. Крупа; по 50 ц.: В. Федорик, Настя Білецька, В. Янушевський, пані Весоловська і пані Близнак; дрібними 25 ц. Разом $13.75, які вислано через Обєднання на призначену ціль. Збіркою занялась пані Марія Видник.

Микола Коваль.

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ. (31)

В той час, як Улп роздумував над тим, щоб позбутися дівчини Івонни, нагло нічну тишу перервав жахливий рев голодного льва. Улп затрясся. Та рівночасно з тим прийшла йому до голови думка, якби то було гарно, якби лев ухопив Івонну і зїв собі на вечерю. В той спосіб він позбувсяб найвищої журби, а також не булоб через те кому довершити акту жертви.

Тоді він був би врятований. Роздумуючи ось так, він постановив виконати цю гадку. Справді в своїм мізку він іще не рішився був цього робити, але дикуни часто так поступають, що виконують щось, хоч іще над тим роздумують у голові й вагаються, чи варт це робити. А з другого боку нераз не рушаться з місця, хоч рішили вже в своїй голові щось виконати.

Отож Улп, роздумуючи, чи варт це зробити, вже йшов з дрючком в напрямі Івонни, щоб кинути її на жир голодного льва. Та він був не один, що слідкував за Івонною. З укриття два хоробрі хлопці теж підкрадались до неї, щоб урятувати її з рук тих огидних дикунів. Хоч страх нераз морозом пробігав їм по спині, то проте вони наражали себе, щоб дівчину врятувати.

Вони не знали, що жорстокий Улп підкрадався теж до дівчини, але з цілком відмінним завданням. Колиб хлопці даві були так підсувались до дівчини, як вони тепер робили, то вони мусіли віч на віч зустрінутися з жорстоким Улпом. А тоді вони самі, так як Івонна, сталиб вязнями дикунів. Маючи їх як жертву, Улп тоді міг би змінити свої пляни.